

Waldemar Jędról

Instytut Techniki Ciepłej PW

CIŚNIENIE I ZAWIROWANIE STRUMIENIA CIECZY WYPŁYWAJĄCEJ Z WIRNIKA POMPY ODŚRODKOWEJ

W pracy zwrócono uwagę na różnice w wynikach obliczeń wartości potencjalnej pracy właściwej Y_p na podstawie zależności literaturowych. Otrzymano związek między błędem wyznaczenia naporu osiowego F_w i błędem oszacowania Y_p . Wyprowadzono nowe, dokładniejsze zależności na Y_p oraz na współczynnik zawirowania $\overline{c'_{u2}}$. Podjęto próbę wykorzystania istniejących danych doświadczalnych oraz przedstawiono założenia do wykonania niezbędnych badań. Zastosowano jednowymiarową teorię pomp wirowych i wynikające z niej równanie Eulera.

WYKAZ OZNACZEŃ

- c - średnia po przekroju kanału międzyłopatkowego prędkość absolutna cieczy; $\vec{c} = \vec{u} + \vec{w}$, $c = |\vec{c}|$
- c_m - składowa merydionalna (południkowa) prędkości c
- $c_u, \overline{c_u}$ - składowa obwodowa prędkości c ; $\overline{c_u} = c_u/u_2$
- $c'_{u2}, \overline{c'_{u2}}$ - rzeczywista (z uwzględnieniem strat w wirniku) składowa obwodowa prędkości c_2 na wylocie z wirnika; $\overline{c'_{u2}} = c'_{u2}/u_2$
- d - średnica
- D - wielkość pomocnicza zdefiniowana wzorem (13)
- F_w - hydrauliczna siła wzdłużna (napór osiowy)
- g - przyspieszenie ziemskie

- H, H_p, H_{th} - wysokości podnoszenia pompy: rzeczywista, potencjalna i teoretyczna; $H = H_{th} \eta_h$
 n - prędkość obrotowa
 n_q - kinematyczny wyróżnik szybkobieżności; $n_q = n \sqrt{Q}/H^{3/4}$
 p - ciśnienie statyczne
 p_2' - ciśnienie tuż za wylotem wirnika
 p_2 - ciśnienie na wlocie do przestrzeni okołowirnikowej I, II (na średnicy d_2)
 $\Delta p_2, \Delta p_u$ - spadek ciśnienia w przewężeniach lub szczelinach na średnicach odpowiednio d_2, d_u
 $\Delta y_d, \Delta y_p$ - straty powstające przy wytwarzaniu w wirniku dynamicznej i potencjalnej pracy właściwej
 Δy_w - całkowite straty hydrauliczne w wirniku
 Q, Q_{th} - wydajności pompy: rzeczywista i teoretyczna;
 $Q = \eta_v Q_{th}$
 r, φ, z - współrzędne cylindryczne
 u - prędkość obwodowa; $u = \omega d/2$
 w - średnia po przekroju kanału prędkość względna;
 $w = |\vec{w}|$
 Y, Y_{th} - praca właściwa pompy: rzeczywista i teoretyczna;
 $Y = gH$
 Y_p - potencjalna praca właściwa pompy
 α, β - kąty między wektorami prędkości odpowiednio: $\vec{c}, \vec{u}$ oraz $\vec{w}, \vec{u}$
 γ - współczynnik; $\gamma = c_{m1}/c_{m2}$
 δ - błąd względny
 ϵ - współczynnik kształtu; $\epsilon = \delta_{F_w} \delta_{Y_p}$
 η_h - sprawność hydrauliczna pompy
 η_k - sprawność kierownicy lub spirali zbiorczej
 η_p - sprawność procesu powiększania energii potencjalnej cieczy w wirniku
 η_v - sprawność objętościowa pompy
 η_w - sprawność hydrauliczna wirnika
 ϱ - gęstość
 $\bar{\varrho}$ - współczynnik reakcyjności
 ω - prędkość kątowa

Wskaźniki dolne

- 1,2 - dotyczy odpowiednio wlotu (d_1) i wylotu (d_2) wirnika
I,II - dotyczy odpowiedniej przestrzeni bocznej (okołowirnikowej)
 ∞ - dotyczy nieskończenie wielkiej liczby łopatek wirnika

WSTĘP

Podczas projektowania pompy wirowej należy możliwie dokładnie obliczyć wartość hydraulicznej siły wzdłużnej (naporu osiowego) F_w . Jest to warunek konieczny zastosowania odpowiedniego sposobu przyjęcia tej siły i wyznaczenia optymalnych wymiarów układu odciażającego i (lub) łożyska wzdłużnego.

Dokładność obliczenia siły F_w zależy bezpośrednio od precyzji wyznaczenia rozkładów ciśnień działających na boczne tarcze wirnika, będącej z kolei funkcją:

- dokładności samej metody obliczenia rozkładów $p_I(r)$ i $p_{II}(r)$,
- dokładności wyznaczenia parametrów brzegowych, to jest ciśnień p_{2I} , p_{2II} , i zawirowań cieczy na zewnętrznych granicach przestrzeni okołowirnikowych I i II (rys.1).

W wyniku postępującego rozwoju metod obliczeniowych błąd wyznaczenia rozkładów $p_{I,II}(r)$ obniżono do ok. $\pm (5\div 15)\%$ [1,2,3,6]. Odpowiednio niewielki ($\leq \pm(10\div 20)\%$) może być błąd oszacowania wartości siły F_w . Jest on więc znacznie mniejszy od błędu popełnianego podczas stosowania klasycznych "podręcznikowych" metod C. P f l e i d e r e r a [7,9] i A.A. Ł o m a k i n a [8].

*Błędy zmniejszone do podanych wyżej wartości są możliwe do zaakceptowania w większości typowych zastosowań. Można je uzyskać jednak tylko wówczas, gdy przewidywane wartości ciśnień i zawirowań cieczy na brzegach obszarów I,II niewiele odbiegają od wartości rzeczywistych. Coraz większego znaczenia nabiera więc problem zwiększenia dokładności obliczania parametrów

$$p_2' = p_{w1} + \rho Y_p = p_{w1} + \rho g H_p$$

Ciśnienie cieczy na zewnętrznej granicy obszaru, o średnicy d_2 , wynosi

$$p_2 = p_2' \pm \Delta p_2$$

gdzie $\Delta p_2 \geq 0$ jest spadkiem ciśnienia w przewężeniu między wylotem wirnika a wlotem do przestrzeni okołowirnikowej, przy czym znak zależy od kierunku promieniowego przepływu cieczy w obszarze (" + " - przepływ odśrodkowy; " - " - przepływ dośrodkowy). Zwykle jest $\Delta p_2 \ll p_2'$; w szczególności w wypadku pomp jednostopniowych ze spiralnymi kanałami zbiorczymi $\Delta p_2 \cong 0$. Tak więc, najczęściej dla każdego z obszarów I, II

$$p_{2I} \cong p_{2II} \cong p_2' = p_{w1} + \rho Y_p$$

Przy obliczaniu siły F_w , będącej różnicą $F_w = F_{II} - F_I$ (sił działających na boczne tarcze wirnika *), składniki zależne od p_{w1} odejmują się. Wartość F_w jest w dobrym przybliżeniu proporcjonalna do objętości bryły powstałej przez obrót wokół osi figury ABCDH (rys.1,2) o wysokości $\rho Y_p = \rho g H_p$. Im większe Y_p , tym większe pole ABCDH, a więc tym większa wartość F_w i na odwrót.

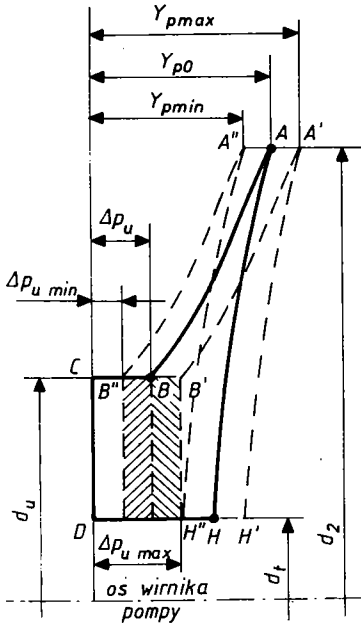
Wartość Y_p obliczona z błędem nie przekraczającym δY_p , odniesionym do wartości dokładnej Y_{p0} , zawiera się między dwiema wartościami skrajnymi (rys.2):

$$Y_p \text{ min} = Y_{p0}(1 - \delta Y_p)$$

i

$$Y_p \text{ max} = Y_{p0}(1 + \delta Y_p)$$

*) Pozostałe składniki siły F_w , związane ze zmianą kierunku strumienia cieczy wpływającego do wirnika oraz różnicą ciśnień wlotowego i atmosferycznego działających na powierzchnię wału o średnicy d_t (rys.1), można w większości przypadków zaniedbać.

Rys.2. Wpływ wartości Y_p na pole powierzchni ABCDH będące miarą wartości siły wzdłużnej F_w

tylko równoległe przesunięcie krzywej AB o odcinek wynoszący maksymalnie

$$BB' = BB'' = \delta_{Y_p} \varrho Y_{p0}$$

Wynikła wskutek powyższego zmiana objętości bryły o półprzekroju ABCDH będzie równa

$$\frac{\pi}{4} (d_u^2 - d_t^2) BB' = \frac{\pi}{4} (d_u^2 - d_t^2) BB''$$

W związku z tym maksymalna różnica między obliczoną (F_w) i dokładną (F_{w0}) wartością siły osiowej, a więc błąd obliczenia tej siły, wyniesie

$$\Delta F_w = \pm \delta_{Y_p} \varrho Y_{p0} \frac{\pi}{4} (d_u^2 - d_t^2)$$

Wobec powyższego również wartość spadku ciśnienia Δp_u w uszczelnieniu szyjki wirnika zawiera się między wartościami $\Delta p_{u \min}$ i $\Delta p_{u \max}$.

Dla różnych wartości Δp_u różne będą wartości przecieków $q \sim \sqrt{\Delta p_u}$ i współczynników zawirowań k w przestrzeniach bocznych. Przy niewielkich błędach wyznaczenia Δp_u , rzędu $\pm 10\%$, błąd wyznaczenia przecieku będzie rzędu $\pm 5\%$. Spowodowany tym błąd wyznaczenia rozkładów $k(r)$ i $p(r)$ powinien być pomijalnie mały [6]. Można więc założyć, że dla różnych wartości Δp_u , zawartych pomiędzy ww. wartościami skrajnymi, kształt

krzywej AB na rys.2 nie będzie się praktycznie zmieniał. Odchylenie wartości Y_p od wartości dokładnej Y_{p0} będzie powodowało

Z drugiej strony, zgodnie z definicją błędu względnego siły

$$\Delta F_w = \pm \delta_{F_w} F_{w0}$$

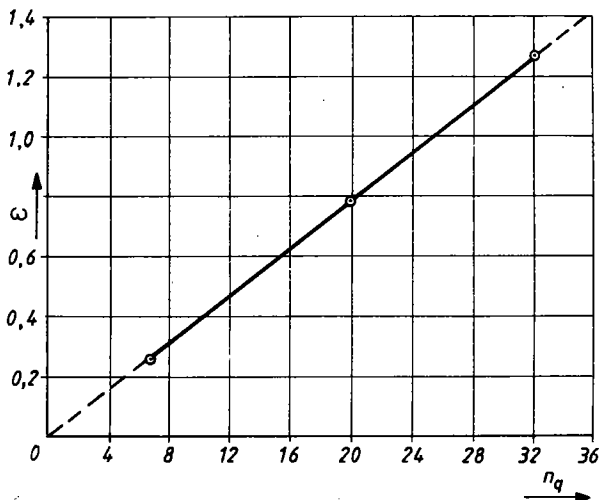
Z porównania obu powyższych związków wynika poszukiwana zależność, wiążąca wartości błędów względnych wyznaczenia potencjalnej pracy właściwej Y_p i siły F_w :

$$\delta_{F_w} = \frac{\pi}{4} \left(d_u^2 - d_t^2 \right) \rho \frac{Y_{p0}}{F_{w0}} \delta_{Y_p} = \varepsilon \delta_{Y_p}$$

Wartość współczynnika kształtu

$$\varepsilon = \frac{\delta_{F_w}}{\delta_{Y_p}} = \frac{\pi}{4} \left(d_u^2 - d_t^2 \right) \rho \frac{Y_{p0}}{F_{w0}}$$

zależy od proporcji wymiarowych wirnika i przestrzeni okołowirnikowych. Zależność $\varepsilon = f(n_q)$, ustaloną na podstawie obliczeń autora dla pomp wirowych odśrodkowych o wyróżnikach szybkości $n_q = 7 \div 32$, przedstawiono na rys.3. Jak widać, ze wzrostem wartości n_q współczynnik ε liniowo rośnie

Rys.3. Zależność współczynnika kształtu $\varepsilon = \delta_{F_w} / \delta_{Y_p}$ od wyróżnika szybkości n_q

przekraczając wartość $\varepsilon = 1$ przy $n_q > 25,5$. Błąd wyznaczenia siły F_w staje się wówczas większy od powodującego go błędu wyznaczenia wielkości Y_p .

12. METODY OBLICZANIA WARTOŚCI Y_p I PRAWDOPODOBNA WARTOŚĆ BŁĘDU OZNACZANIA SIŁY F_w

Literaturowe wzory na Y_p , wyprowadzane na podstawie jednowymiarowej teorii pomp wirowych i przy zastosowaniu daleko idących uproszczeń, są następujące:

Według P f l e i d e r e r a [9]

$$Y_p = \eta_h Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) \quad (1)$$

Według Ł a z a r k i e w i c z a i T r o s k o l a ń s k i e g o [7] oraz W a s i l c o w a [12]

$$Y_p = \eta'_h Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) \quad (2)$$

Według Ł o m a k i n a [8]

$$Y_p = Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) \quad (3)$$

T h o r n e [11] podaje za Z a n k e r e m wzór pół-empiryczny

$$Y_p = Y_{th} \left[1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} - \frac{1}{2} (1 - \eta_h) \right] \quad (4)$$

zaś Wasilcow [12], na podstawie empirycznej zależności wiążącej stopień reakcyjności pompy z kinematycznym wyróżnikiem szybkobieżności n_q pompy, następujący wzór wynikający z (2):

$$Y_p = \eta'_h Y_{th} (0,6125 + 0,00228 n_q) \quad (2a)$$

Należy podkreślić, iż w literaturze brak jest jakichkolwiek informacji o dokładności powyższych wzorów i sugestii co do wyboru jednego z nich.

W powyższych wzorach η'_h jest sprawnością hydrauliczną wirnika pompy, której wartość zaleca się obliczać ze wzorów: wg [10, 12]

$$\eta'_h \cong \sqrt{\eta_h} \quad (5a)$$

wg [7]

$$\eta'_h = \frac{1}{2} (1 + \eta_h) \quad (5b)$$

Dla $\eta_h \geq 0,8$ z obu wzorów otrzymuje się praktycznie takie same wartości.

Zalecenia te oparte są na założeniu, że straty hydrauliczne rozkładają się po połowie na wirniki i elementy odprowadzające ciecz z wirnika (spiralny kanał zbiorczy, kierownice, dyfuzor wylotowy), czyli że sprawność wirnika i sprawność elementów odprowadzających ciecz są sobie równe.

T a b l i c a 1

n_q	η_h	η'_h	Y_p [J/kg] wg wzorów:				
			(1)	(2)	(3)	(4)	(2a)
10	0,832	0,9121	548,4	601,2	659,1	579,9	546,4
20	0,868	0,9317	558,2	599,2	643,1	583,4	554,2
30	0,884	0,9402	562,3	598,1	636,1	584,6	568,2

W tabelicy 1 podano wyniki przykładowych obliczeń Y_p wykonane dla trzech pomp o następujących parametrach: $Y = 784,5$ J/kg ($H = 80$ m); $\omega = 306,8$ rad/s ($n = 2930$ obr/min); $d_2 = 0,258$ m $\rightarrow u_2 = 39,58$ m/s; i wyróżnikach szybkoobrotowości

$n_q = 10, 20$ i 30 ($Q = 30 \text{ m}^3/\text{h}, 120 \text{ m}^3/\text{h}, 270 \text{ m}^3/\text{h}$). Sprawność η_h obliczono na podstawie powszechnie stosowanych wzorów empirycznych [7,8], zaś η_h' wg wzoru (5a).

Można przyjąć z dużym prawdopodobieństwem, iż rzeczywista wartość Y_p mieści się w zakresie wartości podanych w tabelicy 1. Łatwo wówczas zauważyć, że niefortunny wybór wzoru na Y_p może spowodować błąd wynoszący dla $n_q = 10, 20, 30$ odpowiednio:

- przeciętnie: + 10,3%; + 8%; + 6%
(wówczas gdy wartość dokładna leży pośrodku zakresu);
- w najgorszym razie: - 20,6%; - 16%; - 12%
(wówczas, gdy wartość dokładna leży na prawym skraju zakresu).

Zatem dla pomp o najczęściej spotykanych wartościach wyróżników $n_q = 20 \div 30$, dla których $\varepsilon = 0,8 \div 1,2$ (rys.3) maksymalne błędy wyznaczenia siły F_w , spowodowane niedokładnościami zależności literaturowych na Y_p , mogą osiągać wartości rzędu - $(0,8 \cdot 16 \div 1,2 \cdot 12)\% = - (12,8 \div 14,4)\%$. Są to wartości tego samego rzędu, co wartości błędów wynikających ze współczesnych metod obliczania rozkładów ciśnień.

Płyne stąd ważny wniosek, że dalsze doskonalenie metod obliczania rozkładów ciśnień bez równoczesnego doskonalenia sposobów wyznaczania Y_p jest bezcelowe.

1.3. SKUTKI NIEDOKŁADNEGO OSZACOWANIA WYLOTOWEGO ZAWIROWANIA CIECZY

Wykonane przez autora obliczenia wskazują, że mniejsze znaczenie dla precyzji wyznaczenia F_w ma niedokładne oszacowanie składowej obwodowej c'_{u2} prędkości cieczy na wylocie z wirnika [6]. Z ich rezultatów wynika, że wpływ błędu oszacowania współczynnika zawirowania cieczy na średnicy d_2 na błąd wyznaczenia siły F_w jest przynajmniej 2÷3-krotnie mniejszy niż wpływ błędu oszacowania Y_p . Pomimo to, dążąc do minimalizacji błędu obliczania siły, również graniczne zawi-

rowanie cieczy należy wyznaczać z dokładnością większą niż dotychczas.

Według podręczników [7,8] współczynnik zawirowania cieczy na wylocie z wirnika wynosi (w wypadku prostopadłego napływu na łopatki wirnika)

$$\overline{c}_{u2} = \frac{c_{u2}}{u_2} = \frac{Y_{th}}{u_2^2} = \frac{Y}{\eta_h u_2^2}$$

Zależność powyższa nie uwzględnia strat hydraulicznych w wirniku pompy, wskutek istnienia których rzeczywisty współczynnik zawirowania $\overline{c}'_{u2}$ powinien być mniejszy od $\overline{c}_{u2}$. W dotychczasowej literaturze zwrócił na to uwagę tylko, jak się wydaje, L.E. C z e g u r k o [5].

Z przedstawionych wyżej powodów zagadnienie wyznaczenia obu granicznych parametrów strumienia cieczy wymaga dokładniejszej analizy.

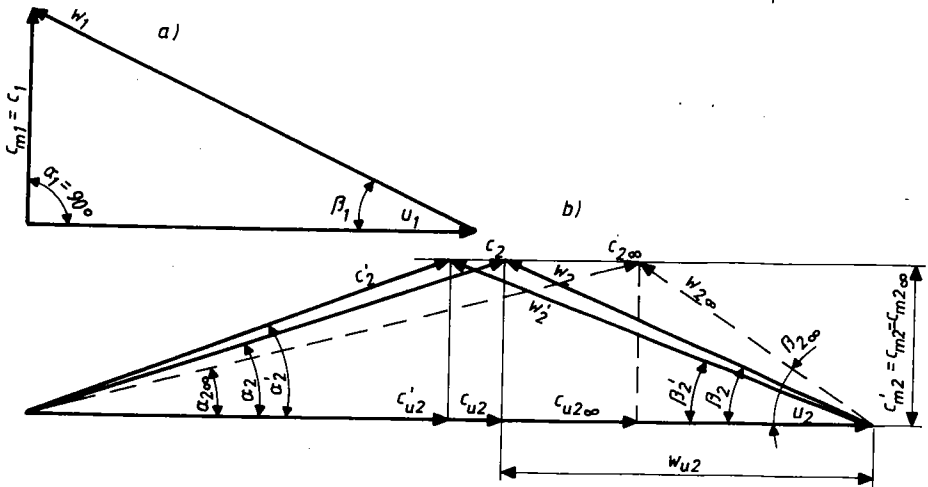
2. UŚCIŚLONE ZALEŻNOŚCI NA Y , ORAZ c'_{u2}

2.1. ZAWIROWANIE STRUMIENIA NA WYLOCIE WIRNIKA

Poniższe rozważania oparto na założeniu jednowymiarowej teorii pomp wirowych. Rozpatrzono uśredniony po szerokościach kanałów wirnika, ustalony przepływ cieczy. W związku z tym wykorzystano klasyczne równanie Eulera. Przyjęto, że pompa pracuje z wydajnością zbliżoną do wydajności obliczeniowej.

Na rys.4b przedstawiono trójkąt prędkości cieczy wypływającej z wirnika, odpowiadające uczynionemu założeniu. Na rysunku tym:

- prędkości i kąty z indeksem " ∞ " odpowiadają przypadkowi nieskończonej wielkiej ($z = \infty$) liczby łopatek i braku strat hydraulicznych ($\eta_h = 1$), np. $c_{u2\infty}$, $\beta_{2\infty}$;

Rys.4. Trójkąty prędkości na wlocie i wylocie z wirnika

- prędkości i kąty bez dodatkowych indeksów, np. c_{u2} , β_2 , odpowiadają przypadkowi $z < \infty$, lecz jeszcze $\eta_h = 1$;
  - prędkości i kąty z dodatkowym indeksem górnym "prim" odpowiadają przypadkowi rzeczywistemu, tj. $z < \infty$ i $\eta_h < 1$.
- Założono, iż we wszystkich powyższych przypadkach przez wirnik przepływa jednakowy strumień objętości *)

$$Q'_{th} = Q_{th} = Q_{th\infty} \quad (6a)$$

wskutek czego jednakowe są składowe południkowe (merydionalne) prędkości całkowite

$$c'_{m2} = c_{m2} = c_{m2\infty} \quad (6b)$$

*) Strumień $Q_{th} = \pi d_2 b_2 c_{m2} / \varphi_2$, gdzie φ_2 jest współczynnikiem przesłonięcia wylotu o szerokości b_2 przez łopatki, jest większy od strumienia Q wypływającego z pompy o straty przecieku przez wewnętrzne uszczelnienia pompy; $Q_{th} = Q / \eta_v$. Założenie (6a) jest z pewnością przybliżone. Przez analogię z wieloma rodzajami prostszych przepływów (np. wpływ ze zbiornika przez dyszę bez uwzględnienia strat i z ich uwzględnieniem można przypuścić, iż $Q_{th} > Q'_{th}$ i $c_{m2} > c'_{m2}$. Można to będzie wziąć pod uwagę w dalszych etapach rozwiązywania postawionego zagadnienia.

Dla uproszczenia rozważań przyjęto najczęściej spotykany przypadek prostopadłego napływu na łopatki wirnika^{*)}, tj. $\alpha_1 = 90\%$ (rys.4a). Wirnik dostarcza wówczas cieczy energię właściwą równą, zgodnie z równaniem Eulera,

$$Y_{th} = u_2 c_{u2} \quad (7)$$

która, pomimo indeksu "th" jest wielkością rzeczywistą; po odjęciu wszystkich strat hydraulicznych otrzymuje się z niej inną wielkość rzeczywistą - użyteczny przyrost energii cieczy, czyli pracę właściwą Y pompy. Składowa c_{u2} prędkości wylotowej jest natomiast wielkością pomyślaną, ponieważ ze względu na straty hydrauliczne ΔY_w w wirniku ciecz na jego wylocie ma energię mniejszą:

$$Y'_{th} = Y_{th} - \Delta Y_w = u_2 c'_{u2} \quad (8)$$

Rzeczywiste, uśrednione po powierzchni kanałów przepływowych prędkości cieczy to c'_2 i c'_{u2} , dlatego też właśnie ta ostatnia wielkość (a nie c_{u2}) reprezentuje rzeczywiste zawirowanie cieczy na wylocie z wirnika.

Oznaczając sprawność hydrauliczną wirnika przez η_w (dla odróżnienia od wielkości η_h , tak samo nazywanej, lecz mającej inne wartości) i definiując ją jako

$$\eta_w = \frac{Y'_{th}}{Y_{th}} = \frac{c'_{u2}}{c_{u2}} \quad (9)$$

otrzymuje się rzeczywiste wartości składowej c'_{u2}

$$c'_{u2} = \eta_w c_{u2} = \eta_w \frac{Y_{th}}{u_2}$$

---

^{*)} Jest to przypadek szczególny; przyjęcie go jest jednak usprawiedliwione, ponieważ większość pomp wirowych odśrodkowych jest projektowana przy takim właśnie założeniu.

i współczynnika zawirowania strumienia wypływającego z wirnika

$$\overline{c'_{u2}} = \frac{c'_{u2}}{u_2} = \eta_w \frac{Y_{th}}{u_2^2} \quad (10)$$

Dostatecznie dokładne oszacowanie wartości c'_{u2} wymaga uprzedniego odpowiednio dokładnego wyznaczenia sprawności η_w wirnika *) (na drodze analizy teoretycznej i wykorzystując dane doświadczalne).

2.2. POTENCJALNA PRACA WŁAŚCIWA

Teoretyczna praca właściwa pompy wyrażona jest równaniem Eulera, którego drugą postać przedstawia się jako

$$Y_{th} = \underbrace{\frac{u_2^2 - u_1^2}{2} + \frac{w_1^2 - w_2^2}{2}}_{Y_{pth}} + \underbrace{\frac{c_2^2 - c_1^2}{2}}_{Y_{dth}} = Y_{pth} + Y_{dth} \quad (11)$$

gdzie: Y_{pth} - teoretyczna potencjalna praca właściwa pompy,

Y_{dth} - teoretyczna dynamiczna praca właściwa pompy.

Analogicznym równaniem można przedstawić energię właściwą cieczy tuż za wirnikiem, a więc już po zaistnieniu strat ΔY_w :

$$Y_{th} = \underbrace{\frac{u_2^2 - u_1^2}{2} + \frac{w_1^2 - w_2'^2}{2}}_{Y_p} + \underbrace{\frac{c_2'^2 - c_1^2}{2}}_{Y_d} = Y_p + Y_d \quad (12)$$

---

*) Wartość $Y_{th} = Y/\eta_h$ można obliczyć wystarczająco dokładnie, opierając się na wielokrotnie sprawdzonych empirycznych zależnościach na η_h (por. p. 3.1).

Dla $\alpha_1 = 90^\circ$ jest $c_1 = c_{m1}$ (rys.4a), wobec czego

$$w_1^2 = u_1^2 + c_1^2 = u_1^2 + c_{m1}^2$$

stąd

$$Y_{pth} = \frac{u_2^2 - w_2^2 + c_{m1}^2}{2}$$

Przyjmując [7 ÷ 10], iż $c_{m1} = K_{cm1} \sqrt{2Y}$, $c_{m2} = K_{cm2} \sqrt{2Y}$, można napisać

$$c_{m1} = \gamma c_{m2}$$

gdzie

$$\gamma = \frac{K_{cm1}}{K_{cm2}} = f(n_q)$$

Uwzględniając powyższe otrzyma się

$$Y_{pth} = \frac{u_2^2 - w_2^2 + \gamma^2 c_{m2}^2}{2} = \frac{u_2^2 - w_2^2 + c_{m2}^2}{2} + \frac{\gamma^2 - 1}{2} c_{m2}^2$$

Z rys.4b: $w_2^2 - c_{m2}^2 = w_{u2}^2 = (u_2 - c_{u2})^2$ skąd, po uwzględnieniu (7),

$$\begin{aligned} \frac{u_2^2 - w_2^2 + c_{m2}^2}{2} &= \frac{u_2^2 - (u_2 - c_{u2})^2}{2} = u_2 c_{u2} - \frac{c_{u2}^2}{2} = \\ &= Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) \end{aligned}$$

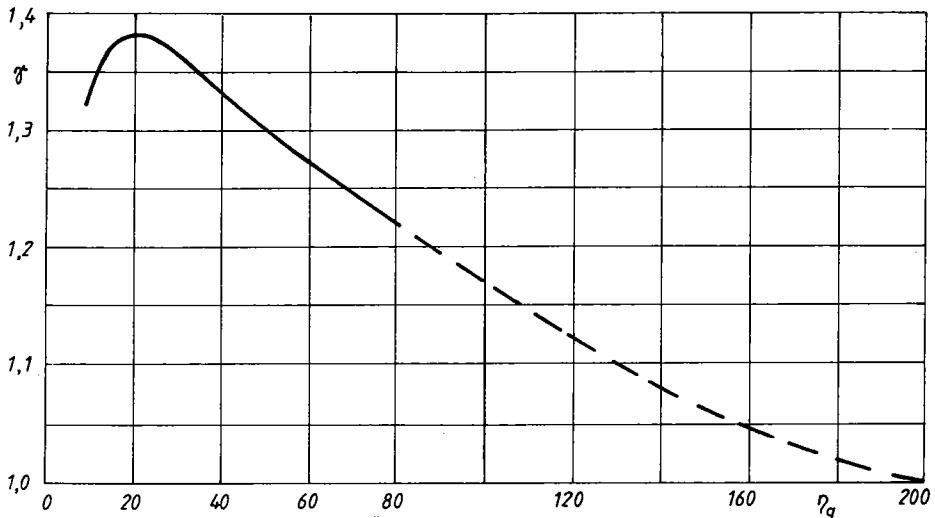
Oznaczając

$$\frac{\gamma^2 - 1}{2} c_{m2}^2 = D \quad (13)$$

otrzymano

$$Y_{pth} = Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) + D \quad (14)$$

Zależność $\gamma(n_q)$, otrzymaną na podstawie danych doświadczalnych zawartych w [10], przedstawiono na rys.5.

Rys.5. Zależność współczynnika $\gamma = c_{m1}/c_{m2}$ od wyróżnika szybkości n_q

Uwzględniając straty hydrauliczne ΔY_w w wirniku można zapisać oczywiste relacje:

$$Y'_{th} = Y_{th} - \Delta Y_w < Y_{th}$$

$$Y_p = Y_{pth} - \Delta Y_p < Y_{pth}, \quad Y_d = Y_{dth} - \Delta Y_d < Y_{dth}$$

gdzie

$$\Delta Y_p + \Delta Y_d = \Delta Y_w \quad (15)$$

Oznaczając

$$\frac{Y_{pth} - \Delta Y_p}{Y_{pth}} = \frac{Y_p}{Y_{pth}} = \eta_p$$

otrzyma się ostatecznie, uwzględniając (14):

$$Y_p = \eta_p \left[Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) + D \right] \quad (16)$$

Wielkość η_p można nazwać sprawnością potencjalną, tj. sprawnością bezpośredniego wytwarzania energii ciśnienia w wirniku.

Wzór (16) różni się od podręcznikowej zależności (2) tym, że:

- zamiast $\eta_w \cong \eta'_h$ występuje $\eta_p \neq \eta_w$,
- występuje w nim dodatkowy składnik $D > 0$.

23. RELACJE MIĘDZY GŁÓWNYMI PARAMETRAMI

Korzystając z równania (12) i postępując analogicznie, jak przy wyprowadzeniu wzoru (14), otrzyma się podobną do (14) zależność

$$Y_p = Y'_{th} \left(1 - \frac{Y'_{th}}{2u_2^2} \right) + D \quad (17)$$

Można łatwo wykazać, że

$$\begin{aligned} \eta_p &= \frac{Y_p}{Y_{pth}} = \frac{2u_2 c'_{u2} - c_{u2}^2 + 2D}{2u_2 c_{u2} - c_{u2}^2 + 2D} = \\ &= \frac{2u_2 - c'_{u2} + 2D/c'_{u2}}{2u_2 - c_{u2} + 2D/c_{u2}} \frac{c'_{u2}}{c_{u2}} = a \eta_w \end{aligned}$$

gdzie $a > 1$ ze względu na $c'_{u2} < c_{u2}$.

Stąd wypływa ważny wniosek, że

$$\eta_p > \eta_w$$

Z powyższej relacji oraz faktu, iż $D > 0$, wynika, iż wartość Y_p obliczona z wzoru (16) może być wyraźnie większa od wartości wyznaczonej z powszechnie w kraju stosowanej zależności (2).

Uwzględniając, iż (8,9)

$$\Delta y_w = (1 - \eta_w) Y_{th}$$

oraz

$$\Delta y_d = \frac{c_2^2 - c_2'^2}{2} = \frac{c_{u2}^2 - c_{u2}'^2}{2} = \frac{c_{u2}^2}{2} (1 - \eta_w^2)$$

otrzyma się z (15) zależność

$$\Delta y_p = \Delta y_w - \Delta y_d = (1 - \eta_w) Y_{th} - \frac{Y_{th}^2}{2u_2^2} (1 - \eta_w^2)$$

Z drugiej strony (patrz wyżej)

$$\Delta y_p = (1 - \eta_p) Y_{pth}$$

Wprowadzając współczynnik reakcyjności $\bar{Q}$:

$$\bar{Q} = \frac{Y_{pth}}{Y_{th}} = \frac{Y_{th} \left(1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} \right) + D}{Y_{th}} =$$

$$= 1 - \frac{Y_{th}}{2u_2^2} + \frac{D}{Y_{th}}$$

(18)

i porównując ze sobą obie zależności na Δy_p , otrzymano związek między sprawnościami η_p i η_w^*):

$$\bar{q}(1 - \eta_p) = (1 - \eta_w) - \frac{Y_{th}}{2u_2} (1 - \eta_w^2) \quad (19)$$

Autor nie napotkał dotychczas w literaturze wzorów analogicznych do wyprowadzonych wyżej zależności (16) i (19).

3. WYZNACZENIE WARTOŚCI PARAMETRÓW BRZEGOWYCH STRUMIENIA CIECZY NA PODSTAWIE BADAŃ DOŚWIADCZALNYCH

3.1. OSZACOWANIE WARTOŚCI Y_p NA PODSTAWIE DANYCH DOSTĘPNYCH W PODRĘCZNIKACH I MONOGRAFIACH

Obliczenie Y_p ze wzoru (16) wymaga znajomości η_p , Y_{th} oraz D .

Wartość $D \ll Y_p$ można wystarczająco dokładnie oszacować korzystając ze wzoru (13), wyznaczając γ z rys.5 lub - jeszcze dokładniej - na podstawie zmierzonej wydajności Q oraz geometrii wirnika rozpatrywanej pompy.

*) Z definicji poszczególnych strat i sprawności można też otrzymać, uwzględniając (18), inną prostą zależność:

$$\frac{1 - \eta_w}{1 - \eta_p} = \bar{q} \left(1 + \frac{\Delta y_d}{\Delta y_p} \right) = \bar{q} \left(1 + \frac{c_2^2 - c_2'^2}{w_2'^2 - w_2^2} \right)$$

Wykonując odpowiednie obliczenia dla szeregu różnych pomp otrzymano prosty wzór przybliżony, ważny dla $n_q \leq 30(40)$:

$$\eta_p \cong \frac{1 + \eta_w}{2}$$

Wartość Y_{th} można wyznaczyć z rozwiniętego równania Eulera, przybierającego dla $\alpha_1 = 90^\circ$ postać

$$Y_{th} = \frac{\eta_h}{1+p} u_2 \left(u_2 - \frac{c_{m2}}{\operatorname{tg} \beta_{2\infty}} \right)$$

znajdując wartość poprawki Pfleiderera p z wypróbowanych wzorów empirycznych. Równocześnie wartość $Y_{th} = Y/\eta_h$ można oszacować (i ewentualnie skorygować) mając zmierzoną wartość Y i obliczając η_h dwoma sposobami:

- a) korzystając z istniejących wzorów empirycznych [7,8],
- b) na podstawie doświadczalnie wyznaczonej sprawności η pompy oraz zależności

$$\eta = \eta_h \eta_v (\eta_m - \zeta_t) \quad (20)$$

gdzie:

η_m - sprawność mechaniczna pompy,

ζ_t - współczynnik strat mocy wskutek tarcia wirujących w cieczy tarcz wirnika.

Poszczególne wielkości we wzorze (20) można dość dobrze oszacować na podstawie znanych zależności i wykresów doświadczalnych.

Najtrudniej jest wystarczająco dokładnie ocenić wartość η_p . Można by obliczyć ją ze wzoru (19), gdyby znana była dokładna wartość η_w . Jednak powszechnie stosowane zależności (5a,b), wynikające z założenia równości strat hydraulicznych w wirniku i spirali zbiorczej (lub kierownicach), budzą uzasadnione wątpliwości.

Prowizorycznie można przyjmować $\eta_w \cong \eta'_h + (0,02 \div 0,04)$, obliczając η'_h z (5a) lub (5b). Jest to jednak postępowanie tymczasowe. Celowe wydaje się natomiast podjęcie próby zbudowania empirycznej zależności $\eta_w = f(n_q, Q)$ na podstawie dostatecznie szerokich badań typowych pomp wirowych odśrodkowych o różnych rozwiązaniach konstrukcyjnych.

3.2. DOŚWIADCZALNE WYZNACZANIE SPRAWNOŚCI η_w, η_h, η_p

Można zauważyć, że wyprowadzone zależności (9, 16 i 19) stanowią układ trzech równań algebraicznych z niewiadomymi $\eta_h = Y/Y_{th}$, η_w , η_p . Można je bez trudu obliczyć z tych równań, wyznaczając przedtem doświadczalnie wartości Y , Y_p , c'_{u2} . Tak znalezione wartości η_h , η_w , η_p mogą posłużyć do zbudowania postulowanej wyżej zależności oraz innych zależności empirycznych.

Wyznaczenie Y_p wymaga pomiaru ciśnienia przed wlotem wirnika oraz oszacowania ciśnienia p'_2 na wylocie ($r = r_2$) z wirnika. Ciśnienie p'_2 można określić wyznaczając pole ciśnień $p'_2(z, \varphi)$ przez pomiary sondą na promieniu z konieczności nieco większym od r_2 , a następnie uśredniając wyniki pomiarów po szerokości i po obwodzie wirnika.

Wyznaczenie składowej c'_{u2} prędkości bezwzględnej c'_2 wymaga znalezienia pola prędkości $c'_{u2}(z, \varphi)$ a następnie możliwie dokładnego uśrednienia wyników pomiarów.

Wyznaczenie uśrednionych wartości parametrów Y_p i c'_{u2} jest więc pracochłonne i nastęrcza trudności natury metodologicznej, ponieważ:

- pomiary powinny być możliwie precyzyjne, a więc dokonane dokładnym anemometrem (najlepiej laserowym) w przypadku c'_{u2} oraz miniaturową sondą (np. piezoelektryczną) w przypadku p'_2 ;
- w przypadku zastosowania sondy otworkowej do jednego lub obu tych pomiarów lub sondy piezoelektrycznej należy ją siłą rzeczy umieścić na promieniu $r_3 > r_2$; wówczas jednak mierzy się wielkości $p'_3 \neq p'_2$ i $c'_{u3} \neq c'_{u2}$, przy czym nierówności te są nie tylko wynikiem relacji $r_3 \neq r_2$, lecz także efektem istnienia strat dyfuzorowych i zawirowań w obrębie pierścienia $r_2 \leq r \leq r_3$; z drugiej strony jednak - im bliżej $r = r_2$ dokonywany będzie pomiar, tym silniej z pewnością odczuwalna będzie niestacjonarność przepływu w ruchu absolutnym, spowodowana rzeczywistym, nierównomiernym rozkładem prędkości względnych i ciśnień pomiędzy dwiema są-

siedniami łopatkami; w związku z tym wyniki pomiarów w każdym punkcie (z, φ) należałoby uśredniać za pomocą miernika całkującego po czasie.

Badania należy przeprowadzić dla 6÷15 pomp różnej wielkości i konstrukcji o różnych wyróżnikach n_d , przy czym niezbędny zakres tych badań może być dyskusyjny.

Zastosowanie w wyprowadzeniach wzorów (16, 18, 19) prostej teorii jednowymiarowej przy równoczesnej wspomnianej wyżej konieczności uśredniania wyników pomiarów oraz przy nieustalonym z natury przepływie turbulentnym stwarza niewątpliwie pewien próg dokładności metody, poniżej którego nie będzie można zejść nawet przy zastosowaniu najdokładniejszej aparatury pomiarowej.

Ze względu na wspomniane wyżej trudności, w I etapie badań można zrezygnować z pomiaru składowej c'_{u2} oraz pola $p'_2(z, \varphi)$, ograniczając się do pomiaru rozkładu $p_2(\varphi)$ dla typowych pomp jednostopniowych ze spiralnymi kanałami zbiorczymi. Ciśnienie p_2 można wówczas mierzyć za pośrednictwem otworków piezometrycznych wywierconych w ścianie korpusu w 6 ÷ 12 punktach równomiernie rozłożonych na obwodzie na promieniach $r = r_2$. Powinno być przy tym $p_2 \cong p'_2$ wskutek braku strat na wlocie do przestrzeni bocznej; ponadto tak mierzone ciśnienie powinno być już w znacznym stopniu uśrednione zarówno po szerokości b_2 jak i po czasie.

Wartość η_h może być i wówczas oszacowana w sposób omówiony w p.3.1. Mając η_h oraz D oszacowane ze wzoru (13), można będzie z (16, 18 i 19) wyznaczyć η_w i η_p oraz próbować ustalić zależności empiryczne, o których mowa wyżej.

3.3. PRÓBA WYKORZYSTANIA DANYCH DOŚWIADCZALNYCH Z LITERATURY

W ITC PW przygotowywane są badania doświadczalne według powyższych założeń. Tymczasem podjęto próbę wykorzystania danych doświadczalnych zamieszczonych w literaturze dotyczącej hydraulicznych sił promieniowych oraz spiralnych kanałów zbiorczych [4, 13÷15]. W żadnej z analizowanych prac nie zamiesz-

Tablica 2

Lp.	n_e [-]	H [m]	Y_{*} [J/kg]	ρ [-]	η_h [-]	η'_h [-]	η_w [-]	η_k [-]	η_p [-]	$\bar{c}_{a2}$ [-]	Y_p [J/kg]	D/Y_p [-]	Y_p [J/kg] według			$\delta Y_{p,max}$	Dane doświadcz. według:
													(1)	(2)	(3)		
1	32,2	<u>29,1</u>	324,4	0,743	0,88	0,938	0,965	0,912	0,978	<u>0,524</u>	234,4	0,014	208,0	221,7	236,3	+11,3%	[13]
2	32	<u>23,3</u>	280	0,73	0,816	0,903	0,954	0,856	0,971	<u>0,530</u>	198,4	0,0104	165,1	182,8	202,4	+16,8%	[14]
3	24			0,708	0,908	0,953	0,967	0,939	0,981	<u>0,577</u>	<u>331,3</u>	0,0085	304,3	319,3	335,0	+8,2%	[15]
4	20,3	37,5	524	0,584	<u>0,702</u>	0,838	<u>0,925</u>	<u>0,758</u>	0,975	0,772	298,3	0,0024	214,3	255,8	305,3	+28,2%	[4]
5	30,1	36,4	428	0,661	<u>0,835</u>	0,914	<u>0,920</u>	<u>0,908</u>	0,958	0,627	271,2	0,0037	235,2	257,4	281,7	+13,2%	[4]

czono kompletu informacji*) pozwalających na równoczesne wyznaczenie Y_p , c'_{u2} oraz η_p , η_w , η_h . Niektóre wartości należało więc dedukować, z obniżoną zapewne dokładnością, na podstawie innych informacji ukrytych w tych pracach.

Wyniki pomiarów wg tych źródeł oraz obliczeń wg wzorów wyprowadzonych w niniejszej pracy zamieszczono w tabl. 2. Wielkości podkreślone są bezpośrednim wynikiem pomiarów lub zostały podane przez autorów jako rezultat opracowania tych pomiarów. Pozostałe wielkości oszacowano na podstawie przedstawionych wyżej rozważań. Z analizy otrzymanych rezultatów wynika, że:

1. Wartości Y_p , mierzone lub obliczone ze wzoru (16), są wyraźnie większe od analogicznych wartości obliczonych na podstawie najczęściej stosowanych zależności literaturowych. W porównaniu do wartości obliczonych wg dającego pośrednie wyniki wzoru (2) różnica dochodzi do +15%; o tyle też większa może być rzeczywista siła F_w od siły obliczonej wg dotychczas przyjmowanych warunków granicznych.

2. Rozbieżności, o których mowa wyżej, wynikają z faktu, iż $\eta_p > \eta_w > \eta'_h$, przy czym różnica między η_p i η'_h jest znaczna. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż we wszystkich przypadkach sprawność wirnika η_w była większa od sprawności η_k elementów zbiorczych. Głównym powodem była z pewnością uproszczona konstrukcja kanałów zbiorczych pomp badawczych. Świadczy to jednak również o konieczności głębszego zajęcia się zagadnieniem projektowania takich kanałów, pozostającego daleko w tyle za projektowaniem wirników.

---

*) Potrzebne informacje to: geometria wirnika pompy, charakterystyki $Y(Q)$ i $\eta(Q)$, rozkłady $p'_2(z, \varphi)$ i $c'_{u2}(z, \varphi)$ lub przynajmniej $p'_2(\varphi)$ i $c'_{u2}(\varphi)$.

4. WNIOSKI

1. Podawane w literaturze różne zależności na potencjalną pracę właściwą Y_p dają dość rozbieżne wartości. Wynikły stąd błąd wyznaczenia siły osiowej może być nawet większy od błędu wynikającego z ograniczonej dokładności nowoczesnych metod obliczania promieniowych rozkładów ciśnień w przestrzeniach wokół wirników.

2. W pracy wyprowadzono zależności pozwalające oszacować wartość Y_p z dokładnością większą niż uzyskiwana przy stosowaniu metod podręcznikowych.

3. Dalsze zwiększenie dokładności wyznaczania Y_p możliwe jest po wykonaniu szerokich badań doświadczalnych, pozwalających na uściślenie wartości sprawności η_w i η_p .

4. Do czasu otrzymania wyników badań, o których mowa w p. 3, słuszne wydaje się zarekomendowanie do obliczania Y_p zależności (3) Łomakina. Daje ona wyniki najbliższe wartościom zmierzonym lub obliczonym ze wzoru (16), mimo że postać wzoru (3) - nie uwzględniającego strat energii w wirniku - nie wydaje się poprawna teoretycznie. Powodem tej dobrej zgodności jest fakt, iż wartości η_p są bardzo bliskie jedności (por. tabl. 2). Zależność (3) można więc traktować jako formułę empiryczną.

5. Dalsza analiza teoretyczna, po wykonaniu i opracowaniu badań wg p. 2, powinna wziąć pod uwagę fakt, iż dla przypadku $\eta_h = 1$ przez wirnik powinien płynąć strumień $Q_{th}^* > Q_{th}$. Należy to uwzględnić w trójkątach prędkości na wylocie z wirnika (uściślenie rys.4b) oraz w dalszej modyfikacji wyprowadzonych w pracy wzorów. Należy wówczas uwzględnić także zawirowanie cieczy na wlocie wirnika powodowane strumieniem przecieku wpływającego ze szczeliny na szyjce wirnika.

LITERATURA

- [1] Pompy przemysłowe zmodernizowanej konstrukcji. Temat 2. Modernizacja elementów odciażających siły wzdłużne. Spra-

- wozdania z prac wykonanych w CPBR 5.9.2, etap I...IV, 1987-1990 (mszynopisy), ITC PW.
- [2] Modernizacja pomp w celu poprawy ich sprawności. Cz.II. Obliczanie sił osiowych w pompach. Sprawozdanie z prac wykonanych w CPBR 5.1.2 Warszawa 1990 (maszynopis), ITC PW.
  - [3] Teoretyczno-doświadczalne udoskonalenie metody obliczania rozkładów ciśnień wokół tarczy wirującej w osłonie. Sprawozdanie z prac wykonanych w ramach grantu przyznanego przez Min. Edukacji Narodowej. Warszawa 1991 (maszynopis), ITC PW.
  - [4] F.A. Bognickaja: Issledowanija roboczich organow nasosow dla wzwieszionnych wieszczestw. Trudy WIGM, wyp. 24 (1959).
  - [5] L.E. Czegurko: Rozgruzocznyje ustrojstwa pitatielnych nasosow. Izd. Energija, Moskwa 1978.
  - [6] W. Jędral: Metody obliczania sił wzdłużnych i układów odciążających w pompach wirowych. Pr. Nauk. PW Mechanika, z.110, 1988.
  - [7] S. Łazarkiewicz, A.T. Trokolański: Pompy wirowe. WNT, Warszawa 1968.
  - [8] A.A. Łomakin: Cientrobieżnyje i osiewyje nasosy. Izd. Maszynostrojenije, Moskwa 1966.
  - [9] C. Pfeleiderer: Die Kreiselpumpen fur Flüssigkeiten und Gase. Springer-Verlag, Berlin 1955.
  - [10] A.I. Stepánoff: Centrifugal and axial flow pumps. J. Wiley, N. York 1957.
  - [11] E.W. Thorne, J.R. Bower: Axial Thrust in semi-open impellers. Conf. Process Pumps, Durham 1971, s.1.
  - [12] Z.A. Wasilcow, W.W. Niewielicz: Giermieticzeskije elektronasosy. Maszynostrojenije, Moskwa 1968.
  - [13] W.B. Szemieli: Eksperimentalnoje opriedielenije osiewych sił w centrobieżnych nasosach. Wiestnik maszynostrojenija, 1958, nr 6, s.16.
  - [14] N. Uchida, K. Imaichi, T. Shirai: Radial Force on the Impeller of a Centrifugal Pump. Bull. ISME, nr 76 (1971), s.1106.
  - [15] R.C. Worster: The Flow in Volutes and its Effect on Centrifugal Pump Performance. Proc. IME, vol. 177, 1963, nr 31, s.843.

Prace [1], [2], [3] wykonano w ITC PW przy współudziale OBR Pomp Przemysłowych w Warszawie w zespołach, których wiodącymi uczestnikami byli K. Jackowski, W. Jędral, K. Karaśkiwicz, A. Segall.

PRESSURE AND SWIRL OF LIQUID ON THE OUTLET
OF CENTRIFUGAL PUMP IMPELLER

S u m m a r y

Divergences between values of potential head H_p of a centrifugal pump, computed from different literature formulae, are discussed. The new, more accurate, formulae for head H_p and swirl coefficient c'_{u2} calculation are derived. One dimensional (Euler) theory of hydraulic turbomachines is applied.

ДАВЛЕНИЕ И ВРАЩЕНИЕ ЖИДКОСТИ НА ВЫХОДЕ ИЗ РАБОЧЕГО КОЛЕСА
ЦЕНТРОБЕЖНОГО НАСОСА

К р а т к о е   с о д е р ж а н и е

В работе обращено внимание на расхождения между результатами расчетов потенциального напора H_p центробежного насоса на основе различных литературных формул. Выведены новые, более точные формулы для расчета напора H_p и коэффициента вращения c'_{u2} жидкости на выходе из рабочего колеса центробежного насоса. Применена струйная теория Эйлера вихревых гидромашин.